

Rzeki karpackie - czysta Natura 2000

Czarna Orawa PLH120002

Doliny rzeczne stanowią jeden z najsilniej zróżnicowanych biologicznie ekosystemów w naszym kraju. Liczne gatunki zwierząt odnajdują tu warunki dogodne do odpoczynku i żerowania, a liniowy charakter dolin rzecznych czyni je niezwykle efektywnymi korytarzami ekologicznymi. Bogactwo to zawdzięczamy różnorodności siedlisk i obfitości żerowisk w obrębie naturalnych, zmieniających się koryt rzecznych. Przekształcenia dolin rzecznych prowadzą jednak do zaniku niektórych gatunków – np. głowacicy w polskiej części dorzecza Czarnej Orawy.

W tym numerze biuletynu, oprócz wspomnianej głowacicy, przedstawimy kolejne ważne z punktu widzenia ochrony europejskiej przyrody gatunki ptaków i ssaków związane z doliną rzeki Czarnej Orawy.

fot. T. Wilk

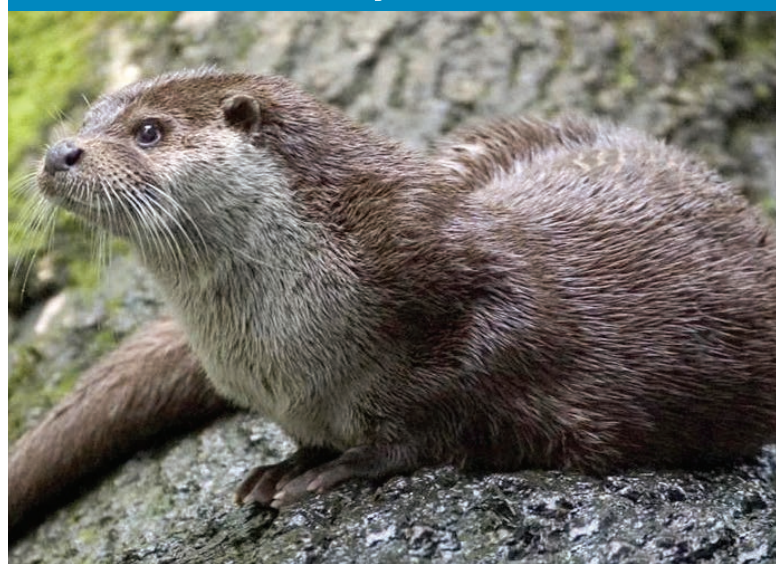
Głowacica

fot. Liquid Art - Own work, CC BY-SA 4.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=35100590>

Głowacica posiada walcowate ciało, na przekroju okrągławe, głowa wydłużona, spłaszczona grzbietobrzusnie. Gęba duża z zębami występującymi na żuchwie, szczękach, języku. Grzbietowa część ciała zielonkavo-brunatna, ciemna, prawie czarna. Boki szarawe z różowawym odcieniem. Na bokach ciała, płetwie grzbietowej i ogonowej nieduże koliste plamy. Początek płetwy grzbietowej przed nasadą płetw brzusznych. Płetwa ogonowa wyraźnie wcięta, duża płetwa tłuszczowa. Łuski bardzo drobne, od 180 do 200 w linii bocznej. Na pierwszym łuku skrzelowym 16 wyrostków filtracyjnych. Gatunek szybko rosnący, osiąga średnio ok. 60 cm i masę 3–4 kg, maksymalnie 1,5 m i kilkadziesiąt kg. Potrzebuje wód zimnych dobrze natlenionych, szybko płynących. Występuje w rzekach ze żwirowym lub kamienistym dnem. Żyje samotnie, jest rybą stanowiskową – broni swego terytorium przed wszelkimi konkurentami. Odżywia się głównie innymi rybami, zjada również owady, bezkręgowce, żaby, a nawet małe ssaki i ptaki wodne. Głowacica jest gatunkiem rodzimym w zlewni Dunaju. Jeszcze kilkadziesiąt lat temu (ostatnie notowania z lat 70. XX w.), Czarna Orawa była jednym z 2 znanych, naturalnych stanowisk głowacicy w Polsce. Po wybudowaniu zbiornika Orawskiego głowacica została pozbawiona możliwości migracji w dół rzeki, co wraz z kłusownictwem przyczyniło się do jej wyginięcia. Głowacica została przeniesiona poza obszar jej naturalnego występowania, głównie do Dunajca, Popradu i Sanu, lecz obecnie jest uznawana tam za gatunek obcy.

Wydra

fot. Bernard Landgraf, CC BY-SA 3.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=41335>

Wydra to ssak drapieżny, przystosowany do ziemnowodnego trybu życia. Odznacza się optywowym, smukłym ciałem, długim ogonem, krótkimi kończynami i szeroką spłaszczoną głową. Długość ciała dorosłych osobników wynosi przeciętnie od 60 do 100 cm, ogona od 35 do 60 cm, a ciężar od 6 do 10 kg, przy tym samice są mniejsze od samców. Ubarwienie grzbietu jest zwykle lśniaco-brązowe, podgardle, pierś i brzuch są jaśniejsze. Wydra jest aktywna głównie w nocy, a także o zmierzchu i świcie. Pod wodą postępuje się głównie wzrokiem, a także dobrze rozwiniętym zmysłem dotyku, w czym pomagają jej wrażliwe na nacisk włosy czuciowe na pysku oraz unerwione zakończenia nosa i opuszki łap. Wydra poluje głównie w wodzie, w niej łowi większość swych ofiar, doskonale pływa i nurkuje, przy czym pod wodą porusza się szybciej niż na jej powierzchni. Może zasiedlać praktycznie wszystkie środowiska wód płynących i stojących. Wydra związana jest głównie z rzekami zasobnymi w ryby, które stanowią podstawę jej pożywienia. Dieta jest urozmaicona, poza rybami żywi się także rakami, małżami, żabami, rzadko ptakami i ssakami. Chętnie zasiedla wody o wysokich, zarośniętych brzegach, które zapewniają jej schronienie, ale spotykana jest również w pobliżu terenów zabudowanych.

Traszka karpacka

fot. Maciej Pabijan – <http://calphotos.berkeley.edu>, CC BY-SA 2.5, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=6428412>

Traszka karpacka to niewielki płaz osiągnący do 10 cm długości. Ciało krępe, spłaszczone z szeroką, płaską głową i stosunkowo krótkim, bocznie spłaszczonym ogonem. Na głowie znajdują się 3, podłużne bruzdy, a wzdłuż grzbietu przebiegają fałdy gruczołowe. Skóra w lądowej fazie życia jest matowa, drobnoziarnista, w wodzie natomiast gładka. Ubarwienie w odcieniach brązu, niekiedy oliwkowe lub grafitowe z fioletowym odcieniem. Samica jest zwykle jaśniejsza od samca. Na grzbiecie jasna, nieregularna wstęga. Grzbietowa i boczne strony ciała pokryte są różnorodnymi plamami. Brzuch jednolicie pomarańczowy. Podczas okresu godowego na końcu ogona samca tworzy się charakterystyczna nić ogonowa. U samicy brak szczególnych cech godowych. Prowadzi ziemno-wodny tryb życia, przy czym w wodzie przebywa tylko w okresie godowym, który przypada najczęściej na początku kwietnia. Aktywna jest wtedy całą dobę i żywi się małymi wodnymi bezkręgowcami, takimi jak larwy komarów, chrzączek i ochotek. Gody odbywają się w niewielkich zbiornikach wody stojącej, często okresowych, jak kałuże, koleiny dróg leśnych i polnych, lecz także w wolno płynących strumieniach, leśnych rozlewiskach strumieni i potoków itp. Samica składa jaja pojedynczo lub w postaci krótkich sznurów, na liściach roślin lub kamieniach, gałęziach drzew zanurzonych w wodzie. Po 4 miesiącach następuje przeobrażenie larw i młode traszki wychodzą na ląd. Traszka karpacka to gatunek typowo górski, związany z wilgotnymi lasami bukowymi i mieszanymi, o bogatym podszyciu. Na lądzie żeruje po zmierzchu, a jej pokarmem są dżdżownice, ślimaki oraz owady. W ciągu dnia ukrywa się w rozmaitych kryjówkach: pod kamieniami, pod kłodami drewna, w ściółce leśnej. Zagrożenia dla traszki karpackiej wynikają z zanikania miejsc rozrodu na skutek intensywnej gospodarki leśnej i rolnej, melioracji, regulacji rzek i potoków. Zagrożeniem jest też tworzenie barier uniemożliwiających migrację traszek: dróg o dużym natężeniu ruchu, obszarów rolniczych bez zadrzewień i bez zbiorników wodnych.

Bóbr

fot. Klaudiusz Muchowski – CC BY-SA 3.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=22928968>

Bóbr jest największym europejskim gryzoniem. Ma masywny i krępy tułów, przechodzący prawie bez zaznaczenia szyi w okrągłą głowę. Kończyny przednie są zręczne i chwytne, tylne natomiast są

mocne i masywne, a palce spięte są błoną pławną. Bóbr jest doskonale przystosowany do ziemnowodnego trybu życia, znakomicie pływa – może pozostawać pod wodą nawet do 15 minut. Osiąga wagę od 18 do 29 kilogramów i długość ciała od 90 do 110 cm. Charakterystyczną cechą jego budowy jest duży, spłaszczony, pokryty zrogowaciałą łuską ogon i długie mocne siekacze. Sierść składa się z dwóch rodzajów włosów: przewodnich o długości 5–6 cm, tworzących warstwę zewnętrzną oraz wełnistych, bardzo cienkich, o długości ok. 2 cm, tworzących warstwę wewnętrzną, która chroni przed wychłodzeniem i przemakaniem. Bobry żyją do 30 lat. Łączą się w pary na całe życie. Rodzina bobrowa składa się z rodziców, młodych tegorocznych i z roku poprzedniego. W trzecim roku życia bobry opuszczają rodzinę, łączą się w pary i przystępują do rozrodu. Bobry są typowymi roślinożercami, jedzą prawie wszystkie gatunki roślin przybrzeżnych i wodnych. Pomimo powalania drzew nie jedzą ich drewna, a jedynie liście, młode pędy, cienkie gałązki, tyko i korę. Prowadzą nocny tryb życia. Nie zapadają w zimowe odrętwienie. Poprzez budowę tam bobry magazynują wodę, co przyczynia się do podwyższenia i stabilizacji poziomu wód gruntowych i utrzymania większej wilgotności na danym terenie. Tamy bobrowe przeciwdziałają powodziom w okresie silnych opadów, a w okresie suszy spiętrzona woda zapewnia przepływ poniżej tamy. Tworzone przez bobry rozlewiska i stawy są zasiedlane przez szereg gatunków zwierząt. Ponadto każdy, odpowiednio głęboki staw bobrowy, w którym w górnych partiach panują warunki tlenowe, natomiast w dolnych warunki beztlenowe, pracuje jak osadnik przyczyniając się do samooczyszczania się wód.

Nocek duży

fot. Gilles San Martin from Namur, Belgium – *Myotis myotis*, CC BY-SA 2.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=9883846>

Jeden z największych krajowych nietoperzy: rozpiętość skrzydeł ok. 45 cm waga od 26–40 g. Futro na grzbiecie szarobrązowe, na brzuchu białe i biało-żółte, ucho i pyszczek jasne, błony lotne ciemne. Kolonie rozrodcze zlokalizowane przeważnie na strychach budynków, wyjątkowo w podziemiach liczą zazwyczaj od kilkunastu do kilkuset osobników, choć znane są również zgrupowania znacznie bardziej liczne. Zimowanie trwa od późnej jesieni do początku kwietnia. Nocki duże hibernują w podziemiach – sztolniach, fortach, piwnicach i jaskiniach, choć bywa, że zimą znajdują się również na nie przemarzających strychach. Nocki duże odżywiają się drobnymi bezkręgowcami (głównie dużymi chrząszczami). Swoje ofiary często chwytają na ziemi. Wśród zagrożeń dla gatunku wymienia się: prace remontowe dachów i strychów prowadzone w okresie rozrodu nietoperzy tj. od 15.04. do 15.09, stosowanie toksycznych środków konserwacji drewna, wycinkę lub nadmierne przycinanie drzew w bezpośrednim otoczeniu kolonii rozrodczych, intensywne zewnętrzne oświetlenie budynków z koloniami, utratę tras migracji i żerowisk – niszczenie liniowych elementów krajobrazu, wielkoobszarowe wylesienia, fragmentację obszarów leśnych.

Rzeki Karpackie - czysta Natura 2000

www.rzekikarpackie.fwie.pl

Co tygodni do 31.12.2018
nagrada w konkursie na:

www.facebook.com/RzekiKarpackie

Projekt objęty wsparciem merytorycznym:

RDOŚ w Krakowie, RDOŚ w Rzeszowie

